

TAJRIBADA ETIL SPIRTIDAN ZARARLANGAN YURAKKA ZAYTUN MOYINING DETOKSIKATSION TA'SIRINI SOLISHTIRMA BAHOLASH

Sayfulloyeva Sabina

Navoiy Innovatsiyala Universiteti Biologiya talim yonalishi 2 kurs talabasi

Annatotsiya

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 26 yanvardagi PQ-103-son «Yurak-qon tomir kasalliklarining oldini olish va davolash sifatini oshirish chora-tadbirlari to'g'risida», 2020 yil 12 dekabrda PQ-4891-son «Tibbiy profilaktika ishlari samaradorligini yanada oshirish orqali jamoat salomatligini ta'minlashga oid qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida», 2021 yil 25 maydagi PQ-5124-son «Sog'liqni saqlash sohasini kompleks rivojlantirishga doir qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida», gi Qarori hamda mazkur faoliyatga tegishli boshqa me'yoriy-huquqiy hujjatlarda belgilangan vazifalarni amalga oshirishga ushbu dissertatsiya tadqiqoti muayyan darajada xizmat qiladi. Mamlakatimizda tibbiyot sohasini rivojlantirish, tibbiy tizimni jahon andozalari talablariga moslashtirish, jumladan, yurak qon-tomir tizimi kasalliklari va ularning asoratlarini kamaytirishga qaratilgan muayyan chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Bu bo'yicha 2022 — 2026-yillarga mo'ljallangan yangi o'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risidagi prezident farmonida 100 ta maqsad ko'rsatilgan bo'lib, bulardan 11 tasi (55dan 66 gacha) tibbiyotga bag'ishlangan. Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasining yettita ustuvor yo'nalishiga muvofiq aholiga tibbiy xizmat ko'rsatish darajasini yangi bosqichga ko'tarishda «birlamchi tibbiy-sanitariya xizmatida aholiga malakali xizmat ko'rsatish sifatini yaxshilash» kabi vazifalar belgilangan.

Kalit sozlar: Etanol spirti, **obekti** sifatida 3 oydan 12 oylikkacha bo'lgan 167 ta zotsiz oq kalamushlarda olingan.

Аннотация

Данное диссертационное исследование в определенной степени служит выполнению задач, обозначенных в следующих Указах Президента Республики Узбекистан № УП-103 от 26 января 2022 года «О мерах по

повышению качества профилактики и лечения сердечно-сосудистых заболеваний», № ПК-4891 от 12 декабря 2020 года «Дополнительные меры по обеспечению здоровья населения путем дальнейшего повышения эффективности медико-профилактической работы», № УП-5124 от 25 мая 2021 года «О дополнительных мерах по комплексному развитию сферы здравоохранения», а также в других нормативно-правовых документах, принятых в данном направлении.

В нашей стране реализуются определенные меры, направленные на развитие медицинской сферы, адаптацию медицинской системы к требованиям мировых стандартов, в том числе снижение заболеваемости сердечно-сосудистой системы и их осложнений. В связи с этим в указе президента о стратегии развития Нового Узбекистана на 2022-2026 годы определены 100 селей, из которых 11 (с 55 до 66) посвящены медицине. Согласно семи приоритетным направлениям стратегии развития Нового Узбекистана, с целью повышения на новый уровень степен оказания медицинской помощи населению определены такие задачи как «... улучшение качества квалифицированной медицинской помощи населению в первичной медико-санитарной службе..

Ключевые слова: Продукция Алкагол, Сердце крысы Вестар, были 167 беспородных белых крыс в возрасте от 3 до 12 месяцев.

Kirish

Эхокардиографию организовано для ультразвуковой кардиографии для моделирования S 2,5 MGS секторального датчика в сочетании с анатомической M-режимной «Sono Scape» (Xitoy) фирмой модели - SSI-5000 аппарата (серия номер S/N1407392) для амальгамы описано. DExoKG координаты стандартным способом основными гемодинамическими координатами описано в сочетании с определением. Ультразвуковая кардиография седативная в амальгаме описано.

Словесно описано эхокардиографическое исследование результатов исследования основываясь на скорости кровотока в сердце по формуле $(\text{a'zo hajmi} / \text{ko'krak qafasi hajmi}) \times 100$.

International Conference on Economics, Finance, Banking and Management

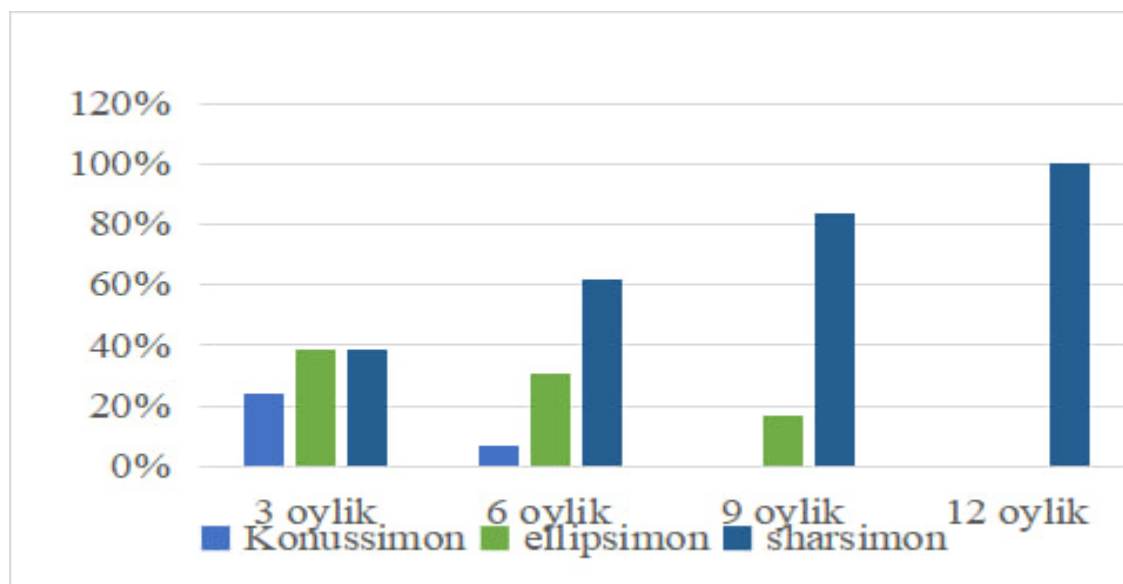
Hosted online from Paris, France

Website: econfseries.com

24th January, 2025

Morfometrik va instrumental tekshiruvlar davomida kalamushlar rivojlanishining oltinchi oyida uch oylikga qaraganda tana vazni oʻrtacha $74,86 \pm 0,87$ gr dan $112,98 \pm 2,09$ gr gacha oshdi va bu 50,93%ni tashkil qilgan. Shu bilan birga, olti oylik laboratoriya hayvonlarining uch oyliknikiga qaraganda yurak ogʻirligi 22,22% ga, yurak uzunligi 14,68% ga, yurak kengligi 26,53% ga, koʻkrak qafasi hajmi 30,81% ga, yurak hajmi esa 14,23%ga oshishi aniqlangan. Shuningdek kalamushlar rivojlanishining bu davrida yurakning ogʻirlik indeksi 18,9% ga va hajm indeksi 12,68% ga kamayishi qayd etilgan. Bu yoshdagi laboratoriya hayvonlarining instrumental tekshiruv natijalariga koʻra YuQS $513 \pm 17,4$ tani, qon haydash hajmi esa $43,87 \pm 0,44\%$ ni tashkil qilgan.

Yuqorida qayd qilingan morfometrik oʻzgarishlar toʻqqiz va oʻn ikki oylik laboratoriya hayvonlarida ham kuzatilgan.

Sutemizuvchilar yuragi uch qavatdan: endokard, miokard, epikarddan iborat boʻlib, endokard qavatida koʻplab qon tomirlar, nerv tolalari, Purkine tolalarini joylashadi (Emam, B. Abugherin (2019)).

Gistologik tekshiruvlar davomida olti oylik kalamushlarni uch oylik kalamushlarga qaraganda yurak oʻng qorinchasi devorining epikard qavatini, epikardning ichki plastinkasini 6,44% gacha va uning tashqi plastinkasini 6,92% ga qalinlashishi aniqlangan. Yurak miokard qavatining qalinligini esa 15,02% ga oshishishi

kuzatildi. Ushbu davrda kalamushlar yuragi o'ng qorinchasining endokard qavatini 11,56% ga, endokardning endotelial qavatini 11,16% ga va uning subendotelial qavatini esa 10,91% ga qalinlashishi kuzatilgan.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili va tadqiqotlar metodikasi

Izlanishlar davomida olti oylik kalamushlarni etil spirtidan zaharlanishi natijasida yurak chap qorinchasi devorining epikard qavatini 17,51% ga, epikard qavatining tashqi plastinkasini 18,8%ga va uning ichki plastinkasini esa 16,85%ga ingichkalashishi aniqlangan. Shu bilan birga, miokard qavatining qalinligini 15,01% ga kamayishi kuzatilgan. Ushbu davrda kalamushlar yuragi chap qorinchasi devorining endokard qavatini va uning endotelial, subendotelial qatlamlarini 17,09% gacha ingichkalashishi qayd etilgan.

Tadqiqot davomida olti oylik kalamushlarni etil spirtidan zaharlanishi natijasida yurak o'ng bo'lmachasi devorining epikard qavatini va uning tashqi, ichki plastinkalari qalinligini 15,59% gacha kamayishi aniqlangan. Shu bilan birga, miokard qavatining qalinligini 14,99% ga ingichkalishishi kuzatildi. Ushbu davrda kalamushlar yuragi o'ng bo'lmachasi devorining endokard qavatini, endokardning subendotelial qatlamini 12,28% gacha va uning endotelial qatlamini 12,86% ga ingichkalishishi qayd etilgan.

Izlanishlar davomida olti oylik kalamushlarni etil spirtidan zaharlanishi natijasida yurak chap bo'lmachasi devorining epikard qavatini 11,68% ga, epikardning tashqi plastinkasini 13,98% ga va uning ichki plastinkasini 10,45%ga ingichkalashishi aniqlandi. Shuningdek miokard qavatining qalinligini 13,96% ga kamayishi kuzatilgan. Ushbu davrda kalamushlar yuragi chap bo'lmachasi devorining endokard qavatini 18,26% ga, endokardning endotelial qatlamini 22,45% ga va uning subendotelial qatlamini esa 14,96% ga ingichkalishishi qayd etilgan.

Etanolning kardiotoksik ta'siri natijasida laboratoriya hayvonlari yurak kameralari devorining ingichkalashishi to'qqiz va o'n ikki oylik kalamushlarda ham kuzatilgan.

Muhokama va natijalar

Alkogoldan zararlangan yurakka zaytun moyining detoksikatsion tasiri bo'yicha olingan natijalar kardiologiya sohasi mutaxasislari amaliyotida foydalanish uchun tavsiya etilgan;

Etanoldan zaharlanishda oq zotsiz kalamushlar yuragining postnatal ontogenezdagi struktur o'zgarishlari eng xavfli yosh davrlarini aniqlash imkoniyatiga asoslangan; Tajribada yurakning etil spirtidan zararlanishini morfologik nuqtai – nazardan tahlil qilish va samarali davolash usullarini ishlab chiqishda ahamiyatga ega ekanligi ko'rsatib berilgan. tadqiqot ishida foydalanilgan zamonaviy, bir – birini to'ldiruvchi klinik – instrumental, immunologik, morfometrik, gistologik, exokardiografik, EKG va statistik usullar qo'llanilganligi, yetarli miqdordagi klinik material va immunologik tadqiqotlar materiallaridan foydalanilganligi, olingan natijalarning nazariy hamda amaliy jihatdan tasdiqlanganligi, ularning vatandosh va xorijiy tadqiqotchilar tomonidan olingan ma'lumotlar bilan qiyoslanganda ishonchliligi, keltirilgan xulosalar asoslanganligi, vakolatli tashkilotlar tomonidan tasdiqlanganligi bilan asoslangan.

Xulosa

Etil spiti bilan zaharlangan olti oylik kalamushlarning EKG tekshiruvda yurakning qisqarish soni o'rtacha $513,33 \pm 17,4$ tadan $800,12 \pm 34,8$ tagacha oshishi va exokardiografik tekshiruvga ko'ra yurakning qon haydash hajmini $43,87 \pm 0,44\%$ dan $37,93 \pm 0,69\%$ gacha kamayishi kuzatilgan. Etanoldan zaharlangan ushbu yoshdagi kalamushlar bir oy davomida zaytun moyi qabul qilishi natijasida yurakning qon haydash hajmi $40,93\% \pm 0,96$ ni, YuQS $600,15 \pm 17,4$ tani tashkil qilib, nazorat guruhi hayvonlarining me'yoriy ko'rsatkichlariga yaqinlashgan.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Ziyodullaev M.M., Ilyasov A.S. Alkogoldan zaharlanishda yurakdagi morfologik o'zgarishlar va bu o'zgarishlarni korreksiyalashning yangi usuli // *O'zbekiston tibbiyot jurnali*. – Toshkent, 2023. – 39-43 b. (14.00.00; № 08).

International Conference on Economics, Finance, Banking and Management

Hosted online from Paris, France

Website: econfseries.com

24th January, 2025

2. Ilyasov A.S., Ziyodullayev M.M. Kalamushlarning kechki postnatal rivojlanish davrida yurak chap qorinchasi devorining mikroskopik tuzulishi. // *Doktor axborotnomasi*. Samarqand, 2023. – 40-42 b. (14.00.00; №.20.)
3. Ziyodullaev M.M. Динамика роста и развития сердца в период постнатального развития организма // *Tibbiyotda yangi kun*. – Buxoro, 2022. – N 11(49). – P.106-111(14.00.00; №.22)
4. Ilyasov A.S., Ziyodullayev M.M. Alkogoldan zaharalnish natijasida yurakning makroanatomik o'zgarishlari. // *ASSOTSIATSII PULMONOLOGOV sENTRALNOY AZII*. Toshkent, 2023. – 145-148 b. (14.00.00; № 25.)
5. Ziyodullaev M.M., Ilyasov A.S. Macroanatomical features of the heart in chronic alcohol intoxication and ways of its correction // *American Journal of Medicine and Medical Sciences* 2024, 14(1): 29-32. (14.00.00; № 2).